

Oponentský posudek magisterské diplomové práce Pavly Havelkové *Zcizovací efekty v inscenacích Divadla Komédie*

Oponent: Mgr. Martin Pšenička, Ph.D.

Pražskému komornímu divadlu se za desetiletého působení v Divadle Komédie podařilo vytvořit svébytnou poetiku, pro niž – což je na činnosti souboru alespoň pro mě nejpozoruhodnější – vychovalo diváka, který s notnou dávkou fascinace sledoval umělecké výboje souboru. Mezi PKD „fans“ se řadí i nemalý počet studentů a studentek divadelní vědy, kteří se postupně vyrovnávají s „kultovní“ existencí PKD (resp. s „kultovním“ ukončením jeho existence) ve svých studentských pracích. Pavla Havelková je, jak sama přiznává, jednou z těchto fascinovaných fanynek, které se snaží svou zkušenost artikulovat prostřednictvím předložené práce.

Pavla Havelková, a to hodnotím na práci nejpozitivněji, se snaží přijít na kloub své divácké zkušenosti, vyrovnat se s ní, ochočit ji racionálním rámcem. Jako by šlo takřka o terapeutický akt: „Představení Divadla Komédie byla fantastická, tak jiná... Já tehdy nedokázala definovat, co mě na nich tak přitahuje a proč se na první pohled liší od všeho, co jsem dosud viděla.“ (s. 8) Klíč k dešifrování své fascinace nachází Havelková ve zcizování – principu, který nachází „ve většině inscenací Divadla Komédie.“ (s. 8) Podle Havelkové jsou to právě zcizovací efekty, „které spoluvytvářely charakteristickou atmosféru představení a byly pro inscenace tohoto divadla typické.“ (s. 8).

Pro účely práce si Havelková vybírá tři inscenace – „reprezentativní vzorek“ – které „na základě určitých kritérií [...] pokryjí maximální spektrum zcizovacích efektů.“ (s. 8) Těmito inscenacemi jsou *Kanibalové* Georga Taboriho (r. Jan Nebeský), *Kvartet* Heinerja Müllera (r. Dušan D. Pařízek) a *Sportštyk* Elfride Jelinekové (r. J. Nebeský, D. D. Pařízek a David Jařab). Havelková svůj výběr opodstatňuje nejen znalostí všech inscenací Divadla Komédie a spektrem režisérských osobností, jež se podílely na tvorbě osobité poetiky divadla nejvýrazněji, ale především typologií zcizovacích efektů, které jsou pro každou z inscenací dominantní a které odkazují zároveň na tři základní principy zcizování, jež byly využívány v ostatních inscenacích divadla: „Po opakovaném zhlédnutí všech inscenací Divadla Komédie jsem vybrala tři zásadní zcizovací principy, které jsou na první pohled nepřehlédnutelné a natolik určující, že divákovi nedovolí vnímat inscenaci jinak, než prizmatem zcizení.“ (s. 9)

Havelková analyzuje tvorbu Divadla Komédie ve třech zřetelně strukturovaných kapitolách: „Po krátké charakteristice příslušného dramatického autora se nejprve budu věnovat textu jeho dramatu. Budu se snažit specifikovat zcizovací efekty, které do textu autor zakomponoval a připravil tak půdu pro režiséry Komédie. V následující kapitole budu sledovat, jak s tímto potenciálem režiséři naložili.“ (S. 9) Jednotlivé kapitoly jsou tak zčásti samostatnou analýzou dramatických textů, zčásti analýzou inscenací PKD. Analýzy dramatických textů mnohdy působí natolik samostatně, že se vzdalují ústřednímu cíli práce, jímž je princip zcizování v inscenacích PKD. Ačkoli působí analýzy poněkud instrumentálně a schematicky (např. aplikace Brechta), Havelková v nich přesvědčivě dokládá svůj argument postavený na prokazování zcizovacích efektů.

Záměr autorky pouze rozostřuje v kontextu práce nepatřičný exkurz do historie budovy Divadla Komedie, ale i kapitola, která poněkud schematicky opakuje základní poznatky o Brechtově pojetí zcizovacího efektu.

Práce Pavly Havelkové je napsána kultivovaným stylem prostým chyb. Základní problém spatřuji ve struktuře práce, která se na můj vkus příliš zabývá dramatickými texty na úkor inscenací, což v práci věnované inscenačním principům považuji za nedostatek. Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením velmi dobře.

V Praze 1. září 2013

Martin Pšenička